

Lisää matalapalkkatyötä

Talousneuvosto 27.2.2013

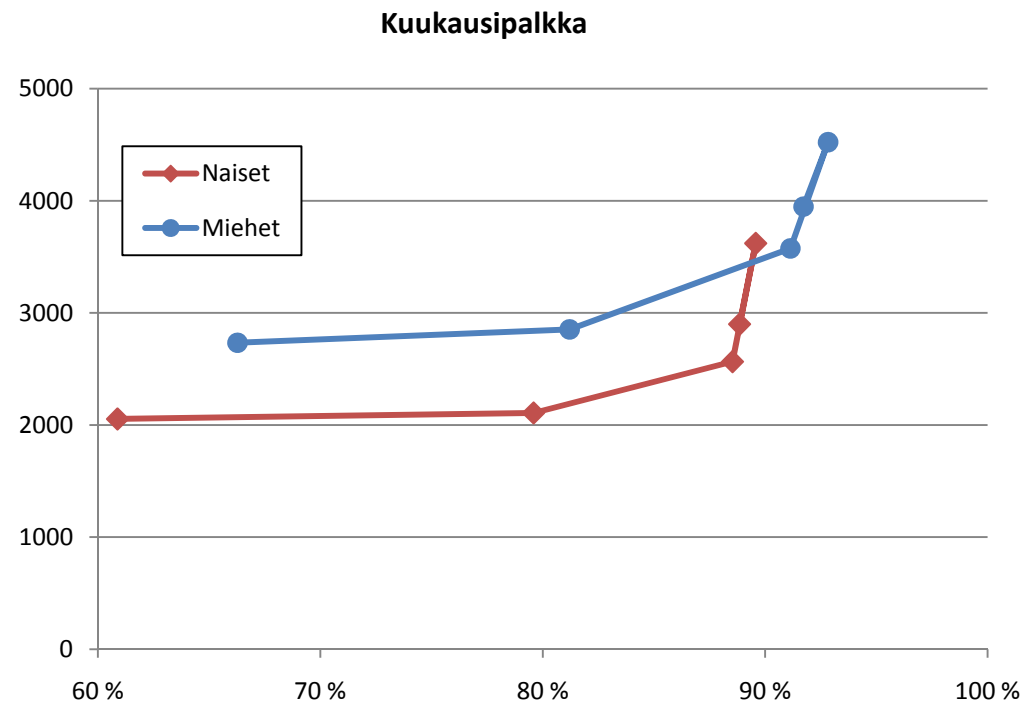
Osmo Soininvaara

Juhana Vartiainen

Tausta

- Valtioneuvoston kanslian tilaus kirjoittajilta, sopimus 22.1.2013, määräaika 20.2.2013
- Aihe: Miten saadaan Suomeen lisää matalapalkkatyötä?
- N. 3 viikossa tehty 40 sivun raportti
- Raportti sisältää 23 suositusta
  - Mikrosimulointi puuttuu
- Raportin sisältö:
  - Johdanto: Suomesta puuttuu matalapalkkatyötä
  - Periaatteellisia lähtökohtia
  - Työn tarjonnan esteet
  - Matalatuottoisen työn kysyntä
  - Laajempia uudistussuuntia
  - Kootut esitykset

Ikäryhmän 30–54 keskimääräinen työllisyysaste ja keskimääräinen kuukausipalkka viidessä eri koulutusryhmässä vuodelta 2008. Koulutusryhmät ovat, kuviossa oikealta vasemmalle: 1) ylempi korkea-aste, 2) alempi korkea-aste, 3) alin korkea-aste, 4) keskiaste, 5) alempi tai ylempi perusaste tai esiaste

Suomesta puuttuu matalapalkkatyötä

- Vain perusasteen koulutetuilla on alhainen työllisyysaste, 45-50 prosentin luokkaa
- Vain perusasteen koulutettujen palkkataso on kuitenkin lähellä toiseksi alinta
- Sosiaaliturva- ja verojärjestelmämme on monimutkainen kokonaisuus
- Eri uudistuksilla on ollut ennakoimattomia vaikutuksia

Tarjonta- vai kysyntäongelma?

- Kummatkin ovat relevantteja
- Tarjonta: erityisesti toimeentulotuen ongelmarooli
- Korkeat asumiskustannukset erityiset siellä missä olisi työpaikkoja
- Kysyntä: yritysten sosiaaliset kustannukset
- Erityinen huomio alhaisen työllisyysasteen ryhmiin

Heikko työmarkkina-asema

- **Matala henkilökohtainen tuottavuus.** Henkilöt, joiden henkilökohtainen tuottavuus jää tai joiden tuottavuuden työhön ottaja olettaa jäävän niin matalaksi, ettei työpanoksesta kannata maksaa työehtosopimusten vaatimaa palkkaa.
- **Korkeiden asumiskustannusten alueella matalapalkkaisesta työstä työttömäksi jääneet.** Missä asuminen on kallista, pienipalkkainen työ tuottaa vain pienen tulonlisän sosiaaliturvaan nähden.
- **Muuttotappioalueiden työttömät.** Paikkakunnalta ei löydy työtä, jonka tuotto riittäisi kattamaan työehtosopimusten mukaisen palkan.
- **Matalapalkkaisesta työstä työttömänä oleva yksinhuoltaja.** Sosiaaliturvassa on lapsikorotukset, mutta palkoissa ei ole.
- **Nuoret työmarkkinoille tulevat.** Nuorten tuottavuus matala uran alkuvaiheessa.
- **Ikääntyneet työntekijät.** Ikääntyneet työntekijät eivät ole haluttua työvoimaa, minkä seurauksena 50-vuotiaan työttömäksi joutuneen ei ole helppo löytää uutta työpaikkaa ja eläkeiän saavuttaneista pyritään usein eroon.
- **Nuoret naiset.** Työnantajat pelkäävät perhevapaiden tuottamia kustannuksia eivätkä palkkaa mielellään nuoria naisia.
- **Terveydeltään heikot.** Työnantajat pelkäävät tiheään sairastelevista työntekijöistä tai varhaiseläkkeelle joutuvista aiheutuvia kustannuksia.
- **Ammattinsa menettäneet.** Talouden rakennemuutoksen vuoksi moni menettää entisen ammattinsa pysyvästi ja viivyttelee siirtymistä aiempaa matalapalkkaiseen työhön

Tarjonta: toimeentulotuki ongelmana?

- Perusturva on kannustinsyistä pidetty niukkana
- Toimeentulotuen normit ovat kuitenkin kohtuullisen hyviä
- Toimeentulotuen saajia absoluuttisesti yhtä paljon kuin Ruotsissa
- → toimeentulotuesta tullut säännönmukainen osa sosiaaliturvaa kalliiden asumiskustannusten alueilla
- Ongelma ei välttämättä näy keskimääräisissä kannustinmitoissa
- Toimeentulotuen saajien kannustimet eivät kunnossa
  - Työnteko ei kannata, vaikutus vuokriin
  - Helsinkiläisistä asuntokunnista 14 % saa toimeentulotukea
- Lopputulos: meillä vallitsee kohtuullinen ”kansalaistulo”, jonka edellytyksenä kuitenkin on pidättäytyminen työnteosta
- → Reformisuunta: rajataan ensisijaisen perusturvan tulovähenteisyyttä, vähennetään toimeentulotuen käyttöä

Uudistuksia:

- Vyörytyksestä luopuminen toimeentulotuessa
- Toimeentulotuen maksimivuokrien alentaminen
- Asumistuen tuloharkinnan lieventäminen ansiotulojen osalta
- Työmarkkinatuesta matalapalkkatuki
- Vaikeasti työllistettävän etuoikeutettu tulo
- Kansaneläkkeen työkyvyttömyyseläkkeistä vammaistukia
  - Rajoittamaton oikeus työntekoon
- Työttömän sopeutumisraha
- Automaattisempi pieni palkkatuki

Matalatuottoisen työn kysyntä

- Kysyntäongelmat yleisempiä muuttotappioalueilla?
- Yrityksille työllistämisestä lankeava sosiaalinen vastuu
  - Nuoret naiset ja raskauden ”riski”
  - Toistuvien sairauspoissaolojen riski
  - Kohonnut työkyvyttömyyseläkkeen riski
  - Nuoret ja alhainen tuottavuus
  - Ikääntyvät työntekijät

Uudistuksia

- Äitiyskustannusten tasaus, välillisistä kustannuksista könttäsumma
- Työnantajan vastuun rajaus sairastelevuudesta
- Vapautus työkyvyttömyyseläkkeen riskistä
- Nuorisopalkka
- Eläkemaksujen ikäporrastus
- Osaeläke, töissä eläkkeellä
- Yksilöllisesti joustavammat työehtosopimukset
- Koulutustyösuhde (Ruotsissa tuore esitys)
- Irtisanomissuoja pienissä yrityksissä

Muita uudistuksia

- Lisävaroja aktivoivaan työvoimapolitiikkaan
  - Vaikuttavuuden arviointi
  - Kohdentaminen kansantaloudellisen kannattavuuden mukaan
- Työttömyysturvasta aktivoivampi (Tanskan malli?)
- Järjestöjen sopimus työttömyystavoitteesta?

Lisää matalapalkkatyötä Kommentti

27.2.2013

Talousneuvosto

Reija Lilja

PALKANSAAJIEN

TUTKIMUSLAITOS

Pelkän peruskoulun varassa olevien alhainen työllisyysaste - Tarjontaongelma

Lähtökohtana oletus:

- Työnteon kannustimet matalaa palkkaa saavilla ovat heikot ja työllistymisveroasteet ovat liian korkeita.
  - Useita ehdotuksia työllistymisveroasteiden alentamiseksi
- *Oletus saa tutkimuksellista tukea*
  - 15 prosenttia työttömistä ja kolmannes työttömistä yksinhuoltajista ovat kannustinloukussa, jossa palkasta jää alle 20 prosenttia käteen (Kärkkäinen)
  - Matalimmilla palkoilla yksinhuoltajien työllistymisveroaste voi nousta yli sadan (Kanninen & Böckerman)
- HUOM. Matalapalkkatyön kysynnän lisäämisen nimissä mahdollisesti tehtävät *palkkojen alennukset* nostavat työllistymisveroasteita ja vähentävät työn tarjontaa.

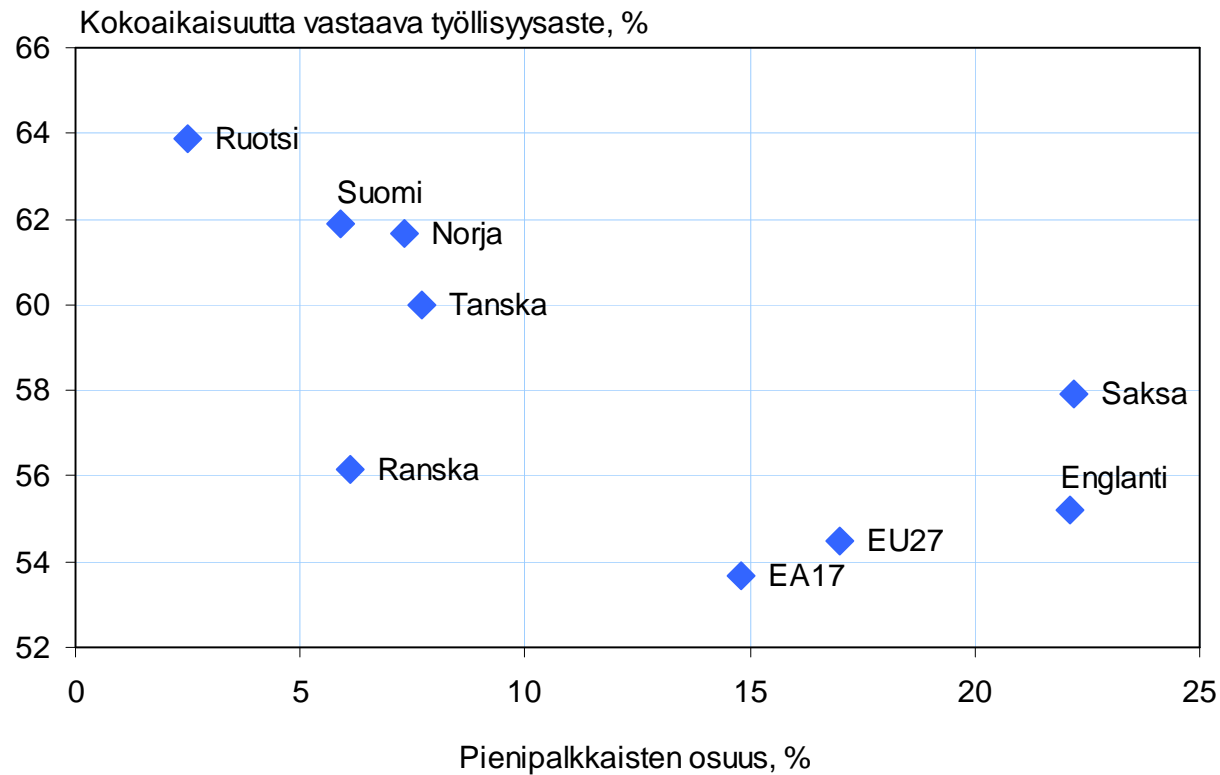

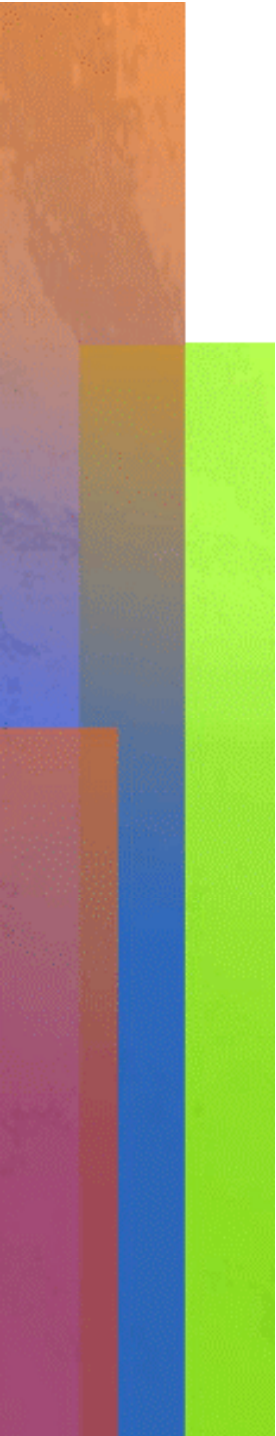
Pelkän peruskoulun varassa olevien alhainen työllisyysaste: Kysyntäongelma

Lähtökohtana oletus:

- Työmarkkinat eivät toimi hyvin. Vähimmäispalkat voivat rajoittaa työsuhteiden muodostumista.
  - Ehdotuksia työehtosopimusten alhaisimmat palkat alittavasta palkkauksesta, jossa kohteena nuoret, ikääntyneet ja maahanmuuttajat. Toteutuessaan tällaiset poikkeusjärjestelyt todennäköisesti heikentäisivät *sukupuolten palkkauksellista tasa-arvoa* työmarkkinoilla.
- *Oletukselle ei ole esitetty tutkimuksellista tukea*
  - Matalapalkkatyön kysyntään liittyneet uudistukset kuten nuorten vähimmäispalkkojen alennukset ja ikääntyneiden matalapalkkatuki eivät ole merkittävästi vaikuttaneet uudistusten kohderyhmien työllisyyteen (Kanninen & Böckerman)

Raportti perustuu yksioikoiseen tulkintaan työmarkkinoiden toiminnasta: Matalapalkkatyön lisääminen ei vääjäämättä johda korkeaan työllisyysasteeseen

Työehtosopimusten minimipalkkasäännökset ja sopimuskorotukset kuvaavat vain pieneltä osin suomalaista palkanmuodostusta

- Nykyisten työehtosopimusten puitteissa palkat voivat vaihdella merkittävästi henkilön tuottavuuden mukaan.
- 2000-luvulla palkkausjärjestelmiä on uudistettu kaikilla talouden sektoreilla
  - Suurella osalla palkansaajista palkkaus perustuu
    - tehtävien vaativuuteen ja
    - henkilökohtaiseen suoriutumiseen (= **tuottavuuteen**)
  - Senioriteetin vaikutus palkkatasoon heikentynyt (palkkojen ikäprofiilin huippu nykyään 40 vuoden iässä, aiemmin 50 vuoden iässä)